

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА

**РЕФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ
В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ**

МАТЕРІАЛИ
IV Міжнародної науково-практичної конференції
(Суми, 21–22 травня 2020 року)

У двох частинах

Частина 1

Суми
Сумський державний університет
2020

СУТНІСТЬ МУНІЦИПАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Рябченко Т. О.

*к. ю. н., старший викладач кафедри КПТІДП ННІ права
Сумського державного університету*

Муніципально-правова відповідальність як вид юридичної відповідальності органів і посадових осіб місцевого самоврядування забезпечує ефективне функціонування територіальної громади, передбачаючи обов'язок зазнати несприятливих наслідків у разі неналежного виконання органами і посадовими особами місцевого самоврядування повноважень щодо вирішення питань місцевого значення, повноважень, переданих цим суб'єктам територіальними громадами. Слушною вважаємо позицію вітчизняних науковців, які стверджують, що є всі підстави для вивчення муніципально-правової відповідальності як окремого виду юридичної відповідальності. При цьому акцентуємо увагу на винятковій важливості даного інституту для муніципально-правових відносин; правовій природі і специфічних ознаках муніципально-правової відповідальності, що дозволяють відокремити її від інших видів юридичної відповідальності.

Обґрунтовуючи доцільність розмежування поєднаних спільною метою (захист населення від свавілля влади) і водночас самостійних інститутів конституційно-правової та муніципально-правової відповідальності, І. Алексєєв звертає увагу на особливі ознаки останньої. Зокрема, муніципально-правова відповідальність є видом публічно владного примусу, а не державного примусу в «чистому» вигляді, що характеризує конституційно-правову відповідальність. Форми муніципально-правової відповідальності, що можуть застосовуватися до органів і посадових осіб місцевого самоврядування, передбачені нормами муніципального права. Визначається й особливе коло суб'єктів муніципально-правової відповідальності. Органи державної влади не наділені муніципальною деліктоздатністю, тоді як суб'єктами конституційно-правової відповідальності є держава, органи державної влади, їх посадові особи. Особливістю муніципально-правової відповідальності є й її підстави, що характеризують основного суб'єкта (населення муніципального утворення), перед яким суб'єкти муніципально-правової відповідальності несуть відповідальність (зокрема, відкликання виборної посадової особи місцевого самоврядування за народною ініціативою в порядку, передбаченому законом і статутами муніципальних утворень). До того ж притягнення до муніципально-правової відповідальності суб'єктів такої відповідальності здійснюється спеціально уповноваженими на це органами або посадовими особами місцевого самоврядування, населенням муніципального утворення. Муніципально-правова відповідальність, як зауважує автор, настає за порушення органами і посадовими особами місцевого

самоврядування положень законодавства у сфері місцевого самоврядування [1].

За визначенням Г. Салівона, муніципально-правова відповідальність є різновидом юридичної відповідальності суб'єктів муніципального права, уповноважених на вирішення питань місцевого значення, перед територіальною громадою за вчинене муніципальне правопорушення, що має наслідком застосування до них муніципально-правових санкцій [2, с. 6].

Узагальнення наукових підходів щодо розуміння сутності та змісту муніципально-правової відповідальності, підстав її настання свідчить, що розглядуваний вид відповідальності як інститут муніципального права об'єднав муніципально-правові норми, які регламентують суспільні відносини у сфері проспективної (позитивний аспект) і ретроспективної (негативний аспект) юридичної відповідальності визначеного суб'єкта за муніципальне правопорушення. Проспективну відповідальність зазвичай пов'язують із соціально-правовою активністю, проявом ініціативи в процесі реалізації нормативних приписів. Підставою настання проспективної муніципально-правової відповідальності вважаємо юридичний факт набуття статусу суб'єкта муніципально-правової відповідальності.

Т. Слободяник, заперечуючи існування позитивної відповідальності у системі місцевого самоврядування, наводить низку аргументів: законослухняний суб'єкт (йдеться про позитивну відповідальність) та правопорушник (йдеться про негативну відповідальність) ставляться на одну площину, що, на думку дослідника, є недоречним, виходячи з правової природи юридичної відповідальності. Остання має передбачати негативні наслідки для суб'єктів, які порушують правові приписи. За її ретроспективного розуміння юридична відповідальність органів і посадових осіб місцевого самоврядування є реальною гарантією конституційності, законності та правопорядку в системі суспільних відносин, пов'язаних із здійсненням права на місцеве самоврядування [3, с. 36–37].

Юридичним фактом, із яким пов'язують виникнення відносин ретроспективної муніципально-правової відповідальності, є муніципальне правопорушення. Підставою муніципально-правової відповідальності О. Лялюк називає негативну дію чи бездіяльність органів і посадових осіб місцевого самоврядування [4, с. 77]. За твердженням Г. Салівона, такою підставою має бути визнано не лише юридичний факт, а й фактичний склад – сукупність юридичних фактів, оскільки вчинення негативної дії або неправомірної бездіяльності органів і посадових осіб місцевого самоврядування може не породжувати муніципально-правової відповідальності [5, с. 48–49].

При цьому муніципальне правопорушення Г. Салівон розглядає як суспільно-небезпечне, протиправне діяння (дію або бездіяльність), вчинене суб'єктами

муніципальної відповідальності, що полягає у неналежному виконанні або невиконанні повноважень, завдань і функцій по вирішенню питань місцевого значення, за вчинення якого передбачається застосування муніципально-правових санкцій [2, с. 6–7].

Отже, у суб'єкта, який вчинив муніципальне правопорушення, виникає обов'язок зазнати визначеної санкцією норми муніципального права міри муніципально-правової відповідальності, понести негативні наслідки. Водночас суб'єкти, перед якими вищеназваний суб'єкт несе муніципально-правову відповідальність, мають право притягнути його до такої відповідальності. Відповідними суб'єктами за чинним муніципальним законодавством України є органи й особи, перед якими порушник муніципально-правових норм відповідає за свої дії (бездіяльність) і які контролюють останні, а передусім – територіальна громада як основний носій функцій і повноважень місцевого самоврядування. Мова йде також про обрані територіальною громадою органи чи посадову особу місцевого самоврядування. Як зазначають автори досліджень, субсидіарну роль у правовідносинах щодо застосування муніципально-правових санкцій може відігравати держава в особі органів законодавчої і судової гілок влади [5, с. 48].

Досліджуючи теоретичні засади застосування муніципально-правових санкцій, вчені неодноразово наголошують на такій їх особливості як закріплення нормами муніципального права. Дійсно, сутність муніципально-правової відповідальності органів і посадових осіб місцевого самоврядування виявляється у формах її реалізації, що визначені та деталізовані чинним муніципальним законодавством, зокрема Законами України «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про місцеві вибори», «Про службу в органах місцевого самоврядування», «Про статус депутатів місцевих рад», «Про органи самоорганізації населення», «Про добровільне об'єднання територіальних громад» тощо, також підзаконними нормативними актами, прийнятими органами місцевого самоврядування (статутами територіальних громад, регламентами місцевих рад), й іншими актами.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Алексеев И. А. Муниципально-правовая ответственность: проблемы исследования на современном этапе. *Гуманитарные и юридические исследования*. 2013. № 1. URL : <https://cyberleninka.ru/article/n/munitsipalno-pravovaya-otvetstvennost-problemy-issledovaniya-na-sovremennom-etape>.
2. Салівон Г. І. Муніципально-правові санкції як форма реалізації відповідальності в місцевому самоврядуванні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. МВС України, Харк. нац. ун-т внутр. справ. Харків. 2015. 20 с.

3. Слободяник Т. М. Муніципально-правова відповідальність місцевих рад та сільських, селищних, міських голів в Україні. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук. Національна академія внутрішніх справ. Київ. 2016. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/handle/123456789/37>.
4. Лялюк О. Ю. Загальна характеристика муніципально-правової відповідальності за законодавством України. *Пробл. законності: Акад. зб. наук. пр.* Тацій В. Я. (ред.). Харків: Нац. юрид. акад. України. 2010. Вип. 109. С. 76–83.
5. Салівон Г. І. Специфіка муніципально-правової відповідальності в Україні. *Проблеми законності*. 2011. Вип. 116. С. 45–51. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pz_2011_116_8.

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ПРОВЕДЕННЯ ПЕРЕПИСУ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ

Полулях О. В.

*Студент 1 курсу магістратури ННІ права
Сумського державного університету*

Науковий керівник : Стогова О. В.

*к. політ. н., доцент, доцент кафедри КПТІДП ННІ права
Сумського державного університету*

Внутрішні потреби і зовнішні зобов'язання зумовлюють приведення у відповідність статистичних даних в Україні, зокрема й щодо перепису населення. Протягом тривалого часу проблематика перепису населення викликала значну увагу серед широкого кола представників різних професій та науковців. Однак, на жаль, у нас час, рішучих кроків щодо проведення процедури перепису населення зроблено не було. Відтак, сьогодні проблематика проведення перепису населення залишається важливою та актуальною.

Нормативно, перепис населення – є періодичним суцільним державним статистичним спостереженням, яке вміщує в собі збирання демографічних і соціально-економічних даних, які на встановлену дату характеризують чисельність та склад населення країни, а також оброблення, узагальнення, поширення та використання його результатів [1].

Зокрема, правові, економічні та організаційні основи підготовки і проведення Всеукраїнського перепису населення визначено Законом України «Про Всеукраїнський перепис населення» (далі – Закон) від 2000 року [1]. Однак, нормативно-правові акти щодо перепису населення можуть бути встановлені і на локальному рівні, які конкретизують, уточнюють окремі положення Закону.